

BÀI 29: AXIT CACBONIC VÀ MUỐI CACBONAT

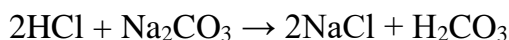
Bài tập ứng dụng

Bài 1(trang 91 SGK Hóa 9):

Hãy lấy ví dụ chứng tỏ rằng H_2CO_3 là axit yếu hơn HCl và là axit không bền.

Hướng dẫn giải chi tiết:

Axit HCl tác dụng với muối cacbonat tạo thành axit cacbonic.

H_2CO_3 là axit không bền, bị phân hủy ngay cho CO_2 và H_2O nên phương trình được viết là:

Bài 2(trang 91 SGK Hóa 9):

Dựa vào tính chất hóa học của muối cacbonat, hãy nêu tính chất của muối $MgCO_3$ và viết các phương trình hóa học minh họa.

Hướng dẫn giải chi tiết:

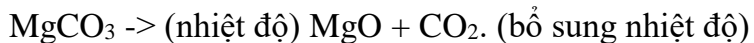
$MgCO_3$ có tính chất của muối cacbonat.

– Tác dụng với dung dịch axit:

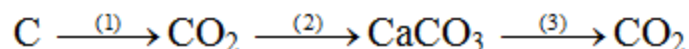
– $MgCO_3$ không tan trong nước, không tác dụng với dung dịch muối và dung dịch bazơ.

– Dễ bị phân hủy:

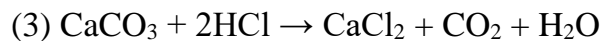
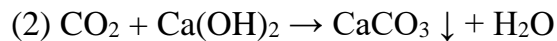
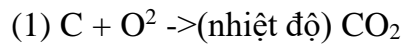
Bài 3(trang 91 SGK Hóa 9):

Viết các phương trình hóa học biểu diễn chuyển hóa sau:

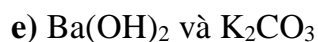
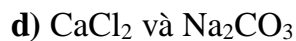
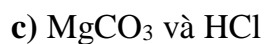
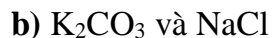

Hướng dẫn giải chi tiết:

Các phương trình hóa học:

Bài 4(trang 91 SGK Hóa 9):

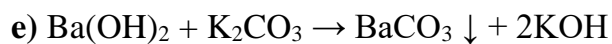
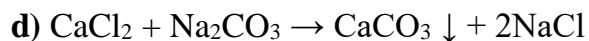
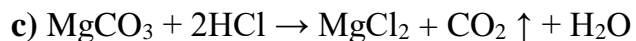
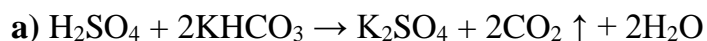
Hãy cho biết trong các cặp chất sau đây, cặp nào có thể tác dụng với nhau.

Giải thích và viết các phương trình hóa học.

Hướng dẫn giải chi tiết:

Những cặp chất tác dụng với nhau:

Cặp chất không tác dụng với nhau: b).

Lưu ý: Điều kiện của phản ứng trao đổi trong dung dịch chỉ xảy ra nếu sản phẩm có chất kết tủa (không tan) hoặc có chất khí tạo thành.

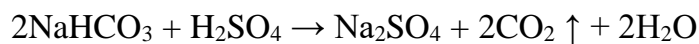
Bài 5(trang 91 SGK Hóa 9):

Hãy tính thể tích khí CO₂ (đktc) tạo thành để dập tắt đám cháy nếu trong bình chữa cháy có dung dịch chứa 980g H₂SO₄ tác dụng hết với dung dịch NaHCO₃.

Hướng dẫn giải chi tiết:

$$n_{\text{H}_2\text{SO}_4} = \frac{980}{98} = 10\text{mol}$$

Phương trình hóa học của phản ứng:

Theo pt: $n_{\text{CO}_2} = 2.n_{\text{H}_2\text{SO}_4} = 10 \times 2 = 20 \text{ mol}$.

$V_{\text{CO}_2} = n \cdot 22,4 = 20 \times 22,4 = 448 \text{ lít}$.

Bộ câu hỏi trắc nghiệm

Câu 1: Dãy các chất nào sau đây là muối axit ?

- A. NaHCO₃, BaCO₃, Na₂CO₃.
- B. Ba(HCO₃)₂, NaHCO₃, Ca(HCO₃)₂.
- C. Ca(HCO₃)₂, Ba(HCO₃)₂, MgCO₃.
- D. Mg(HCO₃)₂, Ba(HCO₃)₂, CaCO₃.

Đáp án: B

Câu 2: Dãy gồm các muối đều tan trong nước là

- A. CaCO₃, MgCO₃, Mg(HCO₃)₂, K₂CO₃.
- B. CaCO₃, NaHCO₃, Mg(HCO₃)₂, Na₂CO₃.
- C. CaCO₃, Na₂CO₃, NaHCO₃, MgCO₃.
- D. Na₂CO₃, Ca(HCO₃)₂, Ba(HCO₃)₂, K₂CO₃.

Đáp án: D

Câu 3: Dãy gồm các chất bị phân hủy bởi nhiệt là

- A. Na_2CO_3 , $\text{Mg}(\text{OH})_2$, $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$, BaCO_3 .
- B. MgCO_3 , BaCO_3 , $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$, NaHCO_3 .
- C. K_2CO_3 , KOH , MgCO_3 , $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$.
- D. NaHCO_3 , KHCO_3 , Na_2CO_3 , K_2CO_3 .

Đáp án: B

Câu 4: Dãy gồm các chất đều phản ứng với dung dịch HCl ở điều kiện thường là

- A. Na_2CO_3 , CaCO_3 .
- B. K_2SO_4 , Na_2CO_3 .
- C. Na_2SO_4 , $\text{Mg}(\text{NO}_3)_2$.
- D. Na_2SO_3 , KNO_3 .

Đáp án: A

Câu 5: Cặp chất nào sau đây có thể cùng tồn tại trong dung dịch ?

- A. HCl và KHCO_3 .
- B. $\text{Ca}(\text{OH})_2$ và $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$.
- C. K_2CO_3 và CaCl_2 .
- D. K_2CO_3 và Na_2SO_4 .

Đáp án: D

Dung dịch K_2CO_3 không phản ứng với dung dịch Na_2SO_4 .

Câu 6: Cho 4 gam CaCO_3 tác dụng với một lượng vừa đủ dung dịch HCl 2M. Thể tích dung dịch HCl đã dùng là

- A. 0,05 lít.

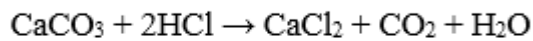
B. 0,04 lít.

C. 0,75 lít.

D. 0,15 lít.

Đáp án: B

Số mol CaCO_3 là: $n = \frac{4}{100} = 0,04 \text{ mol}$

$\rightarrow V_{\text{HCl}} = \frac{0,08}{2} = 0,04 \text{ lít.}$

Câu 7: Cho phương trình hóa học sau: $\text{X} + \text{NaOH} \rightarrow \text{Na}_2\text{CO}_3 + \text{H}_2\text{O}$. X là

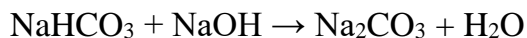
A. C.

B. NaHCO_3 .

C. CO.

D. KHCO_3 .

Đáp án: B

Câu 8: Khối lượng kết tủa tạo ra, khi cho 10,6 gam Na_2CO_3 tác dụng vừa đủ với dung dịch $\text{Ca}(\text{OH})_2$ là

A. 5 gam.

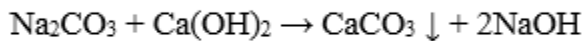
B. 10 gam.

C. 15 gam.

D. 20 gam.

Đáp án: B

Số mol Na_2CO_3 là $n = \frac{10,6}{106} = 0,1 \text{ mol}$

→ Khối lượng kết tủa: $m = 0,1 \cdot 100 = 10 \text{ gam}$.

Câu 9: Có 2 dung dịch K_2SO_4 và K_2CO_3 thuộc thử nào sau đây có thể nhận biết 2 dung dịch trên ?

- A. Dung dịch BaCl_2 .
- B. Dung dịch HCl .
- C. Dung dịch NaOH .
- D. Dung dịch $\text{Pb}(\text{NO}_3)_2$.

Đáp án: B

Sử dụng dung dịch HCl

+ Có khí thoát ra → K_2CO_3

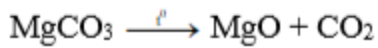
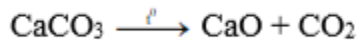
+ Không hiện tượng là K_2SO_4 .

Câu 10: Nung hoàn toàn hỗn hợp 2 muối CaCO_3 và MgCO_3 thu được 76 gam hai oxit và 33,6 lít CO_2 (đktc). Khối lượng hỗn hợp muối ban đầu là

- A. 142 gam.
- B. 124 gam.
- C. 141 gam.
- D. 140 gam.

Đáp án: A

$$n_{\text{khí}} = \frac{33,6}{22,4} = 1,5 \text{ mol}$$

Bảo toàn khối lượng có:

$$\begin{aligned} m_{\text{muối}} &= m_{\text{oxit}} + m_{\text{khí}} \\ &= 76 + 1,5 \cdot 44 \\ &= 142 \text{ gam.} \end{aligned}$$

Lý thuyết trọng tâm:

I. Axit cacbonic (công thức hóa học H_2CO_3)

1. Trạng thái tự nhiên và tính chất vật lí

Trong nước tự nhiên và nước mưa có hòa tan khí cacbonic: 1000 m³ nước hòa tan được 90 m³ khí CO₂.

Một phần khí CO₂ tác dụng với nước tạo thành dung dịch axit cacbonic, phần lớn vẫn tồn tại ở dạng phân tử CO₂

2. Tính chất hóa học

- **H_2CO_3 là một axit yếu:** dung dịch H_2CO_3 chỉ làm quỳ tím chuyển thành màu đỏ nhạt, bị axit mạnh đẩy ra khỏi muối.

- **H_2CO_3 là một axit không bền:** H_2CO_3 tạo thành trong các phản ứng hóa học bị phân hủy ngay thành CO₂ và H₂O.

II. Muối cacbonat

1. Phân loại:

Có hai loại muối cacbonat:

- **Muối cacbonat trung hòa** (hay muối cacbonat), không còn nguyên tố H trong thành phần gốc axit.

Ví dụ: Na₂CO₃, CaCO₃,...

- **Muối cacbonat axit** (hay muối hiđro cacbonat), có nguyên tố H trong thành phần gốc axit.

Ví dụ: NaHCO_3 , $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$ ...

2. Tính chất

a) Tính tan:

Đa số muối cacbonat không tan trong nước, trừ một số muối cacbonat của kim loại kiềm như Na_2CO_3 , K_2CO_3 ...

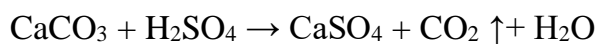
Hầu hết các muối hidro cacbonat tan trong nước như $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$; $\text{Mg}(\text{HCO}_3)_2$ ...

b) Tính chất hóa học

- Tác dụng với axit:

Muối cacbonat tác dụng với dung dịch axit mạnh hơn axit cacbonic (như HCl , HNO_3 , H_2SO_4 ,...) tạo thành muối mới và giải phóng CO_2 .

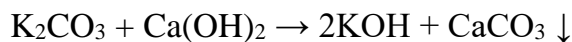
Ví dụ:

- Tác dụng với dung dịch bazơ

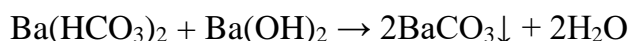
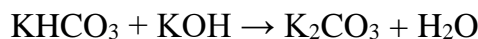
Một số dung dịch muối cacbonat tác dụng với dung dịch bazơ tạo thành muối cacbonat không tan và bazơ mới.

Ví dụ:

Muối hidro cacbonat tác dụng với dung dịch kiềm tạo thành muối trung hòa và nước

Ví dụ:

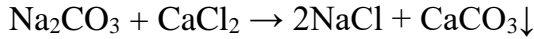

- Tác dụng với dung dịch muối

Dung dịch muối cacbonat tác dụng với một số dung dịch muối tạo thành 2 muối mới

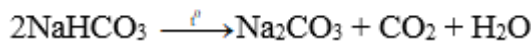
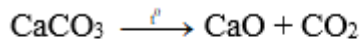
Ví dụ:

- Muối cacbonat bị nhiệt phân hủy

Nhiều muối cacbonat (trừ muối cacbonat trung hòa của kim loại kiềm) dễ bị nhiệt phân hủy giải phóng khí CO₂

Ví dụ:

3. Ứng dụng:

- CaCO₃ là thành phần chính của đá vôi, được dùng để sản xuất vôi, xi măng...
- Na₂CO₃ được dùng để nấu xà phòng, sản xuất thủy tinh,...
- NaHCO₃ được dùng làm dược phẩm, hóa chất trong bình cứu hỏa,...

III. Chu trình cacbon trong tự nhiên

Trong tự nhiên luôn có sự chuyển hóa cacbon tự dạng này sang dạng khác. Sự chuyển hóa này diễn ra thường xuyên, liên tục và tạo thành chu trình khép kín.

